

Nr 348.

Av herr **Andersson** i Dunker m. fl., om anslag för lån till den statsunderstödda bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden.

Sedan bostadsutredningen för landsbygden studerat bostadsförhållandena inom olika delar av landet och i övrigt verkställt utredning av frågan, framlade utredningen den 8 februari 1933 ett förslag om hur en, på en kortare tid koncentrerad, omfattande upprustning av landsbygdens många hälsovådliga bostäder lämpligen skulle kunna ske. I huvudsaklig överensstämmelse med det framlagda förslaget ha sedan av statsmakterna till förbättringsbidrag och nybyggnadslån till främjande av byggnadsverksamhet på landet ställts till förfogande dels för budgetåret 1933/1934 sammanlagt 18 millioner kronor, dels ock för löpande budgetperiod 8 millioner kronor.

I fråga om omfattningen av verksamheten under den första byggnadsperioden meddelar statens egnahemsstyrelse i en till Konungen ställd skrivelse den 1 december 1934 bl. a. följande: "Enligt tillgängliga uppgifter från den hittillsvarande verksamheten uppgick antalet ansökningar 1933 till 39.560 stycken, avseende 42.894 lägenheter, varav 1.231 lönebostäder. Av dessa ansökningar hava intill den 1 oktober 1934 23.992 stycken avseende 25.045 lägenheter eller omkring 60 %, blivit — i regel med vissa ändringar och jämkningar — bifallna. Bland avslagna ansökningar finnes ett betydande antal, som bort bifallas, om medel stått till förfogande i tillräcklig utsträckning, vilket med tydlighet framgått vid granskning av hos egnahemsstyrelsen överklagade beslut. För tillgodoseende av ansökningarna hava egnahemsnämnderna till den 1 okt. 1934 använt 17.233.645 kronor eller i medeltal för lägenhet cirka 700 kronor, medan återstoden av till nämnderna anvisade medel vid nämnda tidpunkt ännu ej var fördelad." I fortsättningen av sin skrivelse redogör egnahemsstyrelsen för medelsbehovet för bostadsförbättringsverksamheten med ledning av de ansökningar om bidrag och lån, som inkommit under år 1934. Styrelsen skriver: "Även om av nu inkomna ansökningar avseende cirka 50.000 bostadslägenheter fortfarande endast 60 % av de för förbättring avsedda lägenheterna anses kunna komma i fråga vid beviljande av understöd, uppgår antalet lägenheter till cirka 30.000. Om för varje lägenhet beräknas ett belopp av cirka 700 kronor, skulle medelsbehovet bliva 21.000.000 kronor. Å sammanträden med hälsovårdsnämndernas ordförande har

dryftats angelägenheten av, att nämnderna måtte tillse, att det sämsta bostadsbeståndet bleve föremål för upprustning, även om något tillskott från kommunerna skulle bliva erforderligt till de minst bemedlade av sökandena. Därtill kommer att i jämförelse med förra året förekommer ett betydligt större antal ansökningar för lönebostäder, för vilka medelsåtgången per lägenhet är betydligt större än den genomsnittliga. Med ledning härav har egnahemsstyrelsen beräknat medelsbehovet för budgetåret 1934/1935 till minst 23.000.000 kronor. Utöver av riksdagen för samma budgetår anvisade 8.000.000 kronor skulle sålunda erfordras ytterligare 15.000.000 kronor, varav 2.000.000 kronor företrädesvis till lönebostäder.”

Vidare meddelar egnahemsstyrelsen, att den till samtliga hälsovårdsnämnder översänt särskilda anvisningar med föreskrifter om ansökningarnas behandling och gruppering i A, B och C. För denna gruppering som avser ansökningarnas inbördes angelägenhetsgrad ha gällt följande bestämmelser:

Grupp A.

Med A betecknas ansökning, som befinner avse sådan bostad, att nämnden anser, *dels* att det ur hälsosynpunkt är oundgängligen påkallat att skyndsamt upprustning eller ombyggnad kommer till stånd, *dels ock* att sökanden saknar möjlighet att utan förbättringsbidrag med eller utan nybyggnadslån genomföra byggnadsföretaget.

Där flera A-ansökningar föreligga, skola deras inbördes angelägenhetsgrad angivas genom beteckningarna A1; A2; A3; etc.

Grupp B.

Med B betecknas ansökning, som befinner avse sådan bostad, att nämnden visserligen anser det vara med hänsyn såväl till hälsosynpunkten som till sökandens behov av ekonomiskt bistånd påkallat, att hjälp i form av förbättringsbidrag med eller utan nybyggnadslån lämnas för byggnadsföretagets genomförande, men där hjälpen likväl icke kan anses vara för närvarande oundgänglig såsom i fråga om ansökning i gruppen A.

Där flera B-ansökningar föreligga, skola deras inbördes angelägenhetsgrad angivas genom beteckningarna B1; B2; B3; etc.

Grupp C.

Med C betecknas ansökning, som befinner avse sådan bostad, att nämnden visserligen anser byggnadsföretaget ur hälsosynpunkt påkallat, men sökanden prövas vara i stånd att genomföra företaget med endast nybyggnadslån — alltså utan förbättringsbidrag.

Där flera C-ansökningar föreligga, skola deras inbördes angelägenhetsgrad angivas genom beteckningarna C1; C2; C3; etc.

Utanför grupperingen falla följaktligen alla ansökningar för byggnadsföretag, vilkas genomförande icke anses ur hälsosynpunkt påkallat eller för vilkas genomförande sökandena prövas uppenbarligen icke vara i behov av vare sig förbättringsbidrag eller nybyggnadslån.

I sin ovanberörda skrivelse har egnahemsstyrelsen till slut anfört: "Då ifrågavarande understödsverksamhet otvivelaktigt är av större betydelse för folkhälsans bibehållande och förbättrande samt för avhjälpan av befintlig och framdeles kvarstående arbetslöshet genom utförande av arbete av bestående värde till framtida gagn, synes verksamheten böra lämnas stöd i den omfattning, behovet därav påkallar och den statsfinansiella situationen medgiver.

På grund av det anförda får egnahemsstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för bostadsförbättringsverksamhet på landet anvisa å tilläggsstat för budgetåret 1934/1935 ett *reservationsanslag* av 15.000.000 kronor."

I årets statsverksproposition har emellertid Kungl. Maj:t på femte huvudtiteln till Främjande av bostadsbyggande för budgetåret 1935/1936 beräknat ett reservationsanslag av endast 5.000.000 kronor. Något anslag å tilläggsstat har icke begärts.

Av nu föreliggande definitiva siffror över ansökningar, inkomna år 1934, framgår att hela antalet ansökningar utgör 48.752 st., omfattande sammanlagt 52.690 lägenheter, varav 2.384 utgöras av lönebstäder. Av de inkomna ansökningarna ha hälsovårdsnämnderna i enlighet med egnahemsstyrelsens föreskrifter placerat 35.089 lägenheter i grupp A. Reparation eller ombyggnad av dessa är kostnadsberäknad till 56.313.528 kronor och ha hälsovårdsnämnderna i denna grupp tillstyrkt förbättringsbidrag med 23.837.087 kronor och nybyggnadslån med 5.784.998 kronor. I kommunalt tillskott till sådana sökande som icke ha möjlighet att själva lämna något bidrag är beräknat 348.829 kronor.

I grupp B ha hälsovårdsnämnderna placerat 12.503 lägenheter kostnadsberäknade till 16.448.309 kronor och tillstyrkt förbättringsbidrag med 6.853.109 kronor och nybyggnadslån med 1.124.578 kronor.

I grupp C äro placerade 1.971 lägenheter kostnadsberäknade till 2.934.809 kronor och ha hälsovårdsnämnderna tillstyrkt förbättringsbidrag med 96.227 kronor och nybyggnadslån med 1.176.354 kronor.

Antalet lägenheter, för vilka hälsovårdsnämnderna helt avstyrkt förbättringsbidrag och lån utgöra 3.127 stycken.

Hela beloppet för av hälsovårdsnämnderna tillstyrkta förbättringsbidrag och nybyggnadslån på grund av 1934 års ansökningar utgör 38.872.353 kronor, omfattande 49.563 bostadslägenheter, vilkas reparation, om- eller nybyggnad kostnadsberäknats till 75.696.646 kronor.

Inom de olika länen hava under år 1934 följande antal ansökningar ingivits:

	Ansökningar	Antal lägenh.		Ansökningar	Antal lägenh.
Stockholms län	1,019	1,234	Gbg o. Bohus län	1,422	1,579
Uppsala »	646	758	Älvsborgs norra »	1,257	1,323
Södermanlands »	777	1,176	Älvsborgs södra »	775	801
Östergötlands »	776	923	Skaraborgs »	2,036	2,222
Jönköpings »	1,142	1,294	Värmlands »	2,108	2,299
Kronobergs »	1,185	1,263	Örebro »	849	890
Kalmar norra »	599	779	Västmanlands »	736	818
Kalmar södra »	1,228	1,320	Kopparbergs »	1,052	1,080
Gotlands »	1,117	1,154	Gävleborgs »	1,668	1,777
Blekinge »	2,830	2,871	Västernorrlands »	2,997	3,184
Kristianstads »	3,179	3,381	Jämtlands »	2,508	2,734
Malmöhus »	1,935	2,289	Västerbottens »	5,933	6,158
Hallands »	2,349	2,560	Norrbottnens »	6,629	6,795
			Summa	48,752	52,690

De olika lärens egnahemsnämnder, som på föreskrivet sätt granskat ansökningarna, hava därefter inkommit till egnahemsstyrelsen med ansökningar om förbättringsbidrag och nybyggnadslån på sammanlagt 33.993.649 kronor till 44.795 st. lägenheter.

Av de här lämnade uppgifterna framgår klart med vilket utomordentligt intresse denna bostadsförbättringsverksamhet omfattats över hela vårt land. Att det även föreligger ett mycket stort behov av bättre bostäder för den fattiga eller mindre bemedlade befolkningen på landsbygden har nu blivit mera klarlagt än någonsin tidigare. Det råder också på landsbygden en nästan enhällig mening därom, att av alla de millioner som statsmakterna anslagit till arbetslöshet och kris-hjälp i olika former ha inga summor kommit till en bättre och nyttigare användning än de belopp, som anslagits till bostadsförbättringsverksamheten. Visserligen har här som annars vid en nystartad verksamhet en del misstag begåtts. Så har kanske hjälp i en del fall lämnats, där sådan varit opåkallad eller ansökningar avslagits, som bort gå före andra, vilka bifallits. Det har kanske gjorts en del onödigt stora och kostsamma ny- eller ombyggnader eller ha de ej alltid gjorts på det mest ändamålsenliga eller tilltalande sätt. Men på det hela taget kan nog sägas, att verksamheten utfallit mycket lyckligt. Vad kostnaderna beträffar måste resultatet även betecknas som synnerligen gott.

Man har här lyckats att genom en insats av statsmedel i form av bidrag och lån på i medeltal 700 kr. per lägenhet få dessa, i många fall trånga, urusla och hälsovådliga bostäder, förvandlade till goda och tjänliga sådana. Och när uppgifterna bliva klara över det antal dagsverken, som åstadskommits genom bostadsförbättringsverksamheten, skall det med säkerhet visa sig, att även ur arbetslöshetssynpunkt har denna verksamhet den allra största betydelse.

I ett par avseenden har dock verksamheten under den första byggnadsperioden lämnat en del övrigt att önska. Det har sålunda i fråga om antalet ansökningar i förhållande till det föreliggande behovet rått en betydande ojämnhet såväl mellan de olika länen, som mellan olika kommuner i samma län. Likaså har hälsovårdsnämndernas inställning till denna verksamhet varit mycket olika.

Dessa förhållanden ha också påtalats i statsutskottets utlåtande nr 166 vid 1934 års riksdag, där det bl. a. heter: — "Under framhållande av att den hittills bedrivna verksamheten med förbättringsbidrag och nybyggnadslån företedde betydande differenser för de olika länen och kommunernas vidkommande har, som framgår av statsrådsprotokollet, bostadsutredningen för landsbygden ifrågasatt, om icke i vissa fall särskilda åtgärder borde vidtagas för att söka på upplysningens och handledningens väg åstadkomma mer enhetlighet i verksamhetens bedrivande på skilda orter. Departementschefen har framhållit, att de åtgärder som i sådant syfte kunna finnas böra vidtagas, syntes böra ankomma på egnahemsstyrelsen. Utskottet understryker betydelsen att sådana åtgärder vidtagas."

Med stöd av detta statsutskottets av riksdagen godkända uttalande har egnahemsstyrelsen under sommaren 1934 bedrivit en betydelsefull upplysningsverksamhet rörande dessa frågor. Som det viktigaste ledet i denna upplysningsverksamhet torde kunna räknas de sammanträden som hållits inom länen med representanter för hälsovårdsnämnderna. Vid dessa sammanträden har chefen för egnahemsstyrelsen eller annan representant för styrelsen jämte någon representant för respektive egnahemsnämnd i föredrag och diskussioner redogjort för bostadsförbättringsverksamheten och lämnat alla önskade upplysningar.

Resultatet har också visat sig i en jämnare fördelning av de under år 1934 inkomna ansökningarna i förhållande till det föreliggande behovet liksom också i en mera enhetlig behandling av ansökningarna hos de olika hälsovårdsnämnderna. Ännu en betydelsefull omständighet förtjänar i detta sammanhang att påpekas. Innan en egnahemsnämnd fattar beslut rörande någon under år 1934 inkommen ansökan skall nämnden låfa besiktiga den eller de lägenheter ansökan omfattar. Härigenom vinnes en ytterligare garanti för en i möjligaste mån enhetlig

behandling av de olika ansökningarna, liksom också att de föreslagna förbättringsarbetena bli så ändamålsenliga som möjligt.

Den nu pågående upprustningen av de bristfälliga och hälsovådliga bostäderna på landsbygden har med säkerhet en mycket stor betydelse ur flera synpunkter. Det är framför allt i de många små hemmen ute på den svenska landsbygden, som vårt folk födes, fostras och växer upp. Det är där vi ha att söka de barnrika familjer, vilka vi ha att tacka för att inte vårt folk dör ut. Det måste därför vara ett stort och viktigt samhällsintresse att se till att de bostäder och hem, där dessa barn växa upp, verkligen göra skäl för namnet. Hittills har det brustit mycket i detta avseende. Det är nästan så att de barnrikaste familjerna fått nöja sig med de sämsta bostäderna. Häpnadsväckande exempel kunna lätt framdragas. Här ett enda, ingalunda bland de värsta, men nu i vinter konstaterat vid egnahemsnämndens besiktning på platsen. Beskrivningen lyder: "Bostadshuset mycket gammalt och dåligt, inrett till rum och kök med c:a 29 kvm. golvyta. Bebos sedan flera år av en familj om 10 personer, varav 5 barn nu äro under 15 år. I köket, som även användes till skomakareverkstad, är golvet oerhört dåligt. På flera ställen stora hål mellan golvplankorna. Trossbotten saknas. Kokspisen placerad i öppen spis utan användbart spjäll. Köket obeboeligt vintertid, enär det ej kan uppvärmas." Hur skall det gå med barn, som växa upp under sådana förhållanden eller i andra alltför trånga, dragiga, kalla och fuktiga bostäder? Jo, hos dem lägges grunden till våra svåraste folksjukdomar tuberkulosen, de reumatiska sjukdomarna och andra. När sedan sjukdomen bryter ut, då är det det allmänna, det är kommunen, landstinget och staten som får träda emellan. Bostadsförbättringsverksamheten kan därför med skäl betecknas som en mycket betydelsefull åtgärd i den förebyggande sjukvårdens eller kanske rättare i hälsovårdens tjänst.

För alla dem, som nu ägna allvarlig uppmärksamhet åt befolkningsproblemet, bör det även vara angeläget att få medverka till att de folkgrupper i vårt land, som ännu se en glädje och lycka i att kunna föda och uppfostra barn, ej behöva åtnöjas med bostäder och hem som måste betecknas som hälsovådliga.

Statsmakterna ha också under de senaste åren visat ett lofvärt intresse för denna sak. Intresset bland de befolkningsgrupper som närmast beröras av bostadsförbättringsverksamheten framgår av de förut lämnade uppgifterna om antalet ansökningar m. m. Detta intresse måste f. n. betecknas som mycket stort. Men det är fara värt att detta nyväckta intresse övergår i besvikelse och bitterhet, därest de nu väckta förhoppningarna om hjälp till bättre bostäder skulle i tiotusentals fall bli grusade eller ställda på en oviss framtid. Ty detta blir följden om

inte riksdagen nu kan anvisa ett betydande belopp utöver för löpande budgetperiod anslagna 8 millioner kronor.

Såsom förut framhållits har egnahemsstyrelsen med ledning av antalet ansökningar och med beräkning att endast 60 % skulle bifallas beräknat medelsbehovet till 15 millioner kronor utöver förut anslagna 8 millioner, alltså för denna byggnadsperiod tillsammans 23 millioner kronor. Egnahemsnämnderna, som nu granskat ansökningarna, ha beräknat medelsbehovet till 33.993.649 kronor. Det torde då vara klart att med ett anslagsbelopp av allenast 8 millioner kronor bli egnahemsstyrelsen och egnahemsnämnderna försatta i en mycket svår situation. Det blir ju endast en bråkdel av alla dem, som nu ansökt om hjälp som kunna få sådan, och en rättvis gallring bland alla de hälsovådliga bostäderna blir oerhört svår att genomföra. Det synes därför ofrånkomligt att ökade medel nu anslås för detta ändamål, om inte det hela skall gå sönder och större delen av det utförda förberedande arbetet skall vara tillspillogivet.

Även om man räknar med att de 5 millioner kronor som i årets statsverksproposition beräknats till "främjande av bostadsbyggande" under nästa budgetår skulle få användas till de nu inkomna ansökningarna torde behövas ett belopp av ytterligare minst 10 millioner kronor. Man skulle då ha 23 millioner kronor att disponera för ändamålet. Egnahemsnämnderna finge då vid en förnyad granskning av ansökningarna reducera beloppen med ytterligare omkring 11 millioner kronor.

Hittills anslagna belopp för denna verksamhet hava utlämnats dels i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet, dels i form av lån som amorteras på 20 år och löpa med 4 % ränta. Hur stor del av de anslagna beloppen som skola lämnas i form av bidrag och huru stor del som skall användas till lån har icke fastställts.

I fråga om de nu föreliggande ansökningarna har begärts lån på i runt tal 8 millioner kronor under det att ansökningarna om bidrag uppgå till något över 30 millioner kronor. Det torde dock vara möjligt för egnahemsnämnderna att i många fall förmå vederbörande sökande att utföra förbättringsarbetet med ett minskat belopp i form av bidrag mot det att en lånesumma erhålles i stället.

Det skulle utan tvivel varit bäst om man för det här ifrågasatta tilläggsanslaget kunde ha tillämpat samma bestämmelser som gälla för förut anslagna belopp. Det rådande statsfinansiella läget torde dock måhända lägga hinder i vägen för att ytterligare en så stor summa nu anslås på dessa villkor. Det torde därför vara lämpligast att beträffande här föreslagna tilläggsanslag bestämmas, att det företrädesvis utlämnas som lån och på de villkor och mot säkerhet som gäller för lån ur förut anslagna medel till bostadsförbättringsverksamheten.

Med hänvisning till vad här anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att på tilläggsstat för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 10 millioner kronor att företrädesvis utlämnas som lån för den statsunderstödda bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden och på de villkor som gälla för förut utlämnade lån för detta ändamål.

Stockholm den 23 januari 1935.

Harald Andersson
i Dunker.

Erik Lundbom.

Gustaf Olsson
i Ramsta.

Aron Gustafsson,
Lekåsa.

A. Hermansson.

Johan Johansson,
Tväråselet.

Karl Falk.

Anders Pettersson
i Dahl.

Josef Hagman.

Oscar Osberg.

Jones Erik Andersson
i Ovanmyra.

Wilhelm Beck.